

กฎหมายและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของคนพิการในสังคมไทย

Laws and Inequality concerning the Right to Education of Persons with Disabilities in the Practice of Thailand

จตุรนต์ วรรณวล | Chaturont Wannuan¹

บทคัดย่อ

คนพิการในสังคมไทย นอกจากจะได้มีสิทธิขั้นมูลฐานต่าง ๆ เช่นเดียวกับบุคคลอื่นแล้วนั้น คนพิการยังได้รับการรับรองและคุ้มครองในสิทธิทางการศึกษา ทั้งนี้ ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ. 2006 รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการศึกษาของคนพิการ

ในกรณีดังกล่าว แม้คนพิการจะได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิทางการศึกษา ทั้งจากกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายใน แต่ก็ได้ปรากฏความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างคนพิการและบุคคลอื่น กล่าวคือ การที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่ได้มีบทบัญญัติโดยตรงในการรับรองถึงสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ การที่คนพิการไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาตามความต้องการพิเศษของตนได้ รวมทั้งการพบข้อจำกัดในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาของรัฐได้อย่างเพียงพอ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของคนพิการ ถือเป็นเรื่องสำคัญในระดับชาติ และระหว่างประเทศ ควรที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจรร่วมมือดำเนินการทั้งในเชิงการป้องกันและแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ โดยการเข้าเป็นภาคีของประเทศไทยในกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการห้ามเลือกปฏิบัติในสิทธิทางการศึกษา การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ อันได้แก่ รัฐธรรมนูญ กฎหมายทางการศึกษาที่เกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการรับรองและคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการในลักษณะความเสมอภาคของบุคคลในสังคม

คำสำคัญ : กฎหมาย, การปฏิบัติ, คนพิการ, สิทธิทางการศึกษา, ความเหลื่อมล้ำ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Abstract

In Thailand, persons with disabilities have always been entitled to the same rights as everyone else. In addition, they are ensured the full and enjoyment of the right to education as stipulated in Convention on the Rights of persons with disabilities of 2006, including the Constitution of the Kingdom of Thailand and other laws pertaining to recognition and protection the education rights for persons with disabilities.

At present, it is common for persons with disabilities to be denied the right to education. The inequalities in education for persons with disabilities are widespread. These include there is no specific section in the present Constitution affirming the protection the education rights for persons with disabilities and they are unable to access to education and to assistive technologies, special material, and other services based on their special needs.

As the problems concerning the education rights for persons with disabilities are important, it is needed for all concern to cooperate in having both preventive and curative measures to be taken in the inequalities in education. These include the followings : urge Thailand to be a party to the UNESCO Convention against Discrimination of 1960, the amendment of laws on the right to education for persons with disabilities, and the implementation of law to ensure equal educational opportunities for persons with disabilities without discrimination.

Keywords : Laws, Practices, Person with Disabilities, Rights, Inequalities

ความนำ

มนุษย์แต่ละคนเมื่อได้เกิดมา แม้ว่าโดยทั่วไปจะได้มีลักษณะทางกายภาพที่เหมือนกัน กล่าวคือ ลักษณะที่บ่งชี้ความเป็นหญิงหรือชาย แต่ในขณะเดียวกันหรือภายหลังต่อมา อาจมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ อันได้แก่ เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นด้านอื่น ชาติหรือสังคมดั้งเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ทั้งนี้ รวมถึงความแตกต่างกันทาง **ด้านความพิการ (Disability)**¹

¹ คำว่า “ความพิการ” หรือ Disability ได้มีการให้ความหมายว่า “สิ่งที่ส่งผลให้บุคคลมีความบกพร่อง ข้อยกีดกันในการทำกิจกรรม และ ข้อยกีดกันในการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) **ความบกพร่อง (Impairment)** หมายถึง การสูญเสีย หรือความผิดปกติในโครงสร้างของร่างกาย หรือการใช้งานของร่างกาย (รวมทั้งการทำงาน ด้านจิตใจ) ที่สังเกตหรือเห็นได้ชัด ดังนั้น ความบกพร่องจะพิจารณาที่ “อวัยวะ” หรือส่วนต่างๆของมนุษย์ เช่น ตาบอด หูหนวก เป็นใบ้ อัมพาต ออทิสติก เป็นต้น

2) **ข้อจำกัดในการทำกิจกรรม (Activity Limitation)** หมายถึง ความยากลำบากในการกระทำการกิจกรรมของแต่ละบุคคล เมื่อเปรียบเทียบกับคนทั่วไปที่มีสุขภาพปกติในวัยเดียวกันที่ควรทำได้ อาจมีความยากลำบากได้ตั้งแต่ระดับเล็กน้อยถึงระดับมาก ดังนั้น ข้อจำกัดในการทำกิจกรรมจะพิจารณาที่ “ความสามารถ” ของบุคคลโดยรวมว่าสามารถทำกิจกรรมหนึ่งๆจนเสร็จสิ้นได้หรือไม่ ถ้าได้จะต้องทำด้วยความลำบากหรือไม่ โดยไม่ต้องให้ความสนใจว่าบุคคลนั้นมี ความบกพร่องหรือไม่

3) **ข้อจำกัดในการมีส่วนร่วม (Participation Restriction)** หมายถึง ปัญหาที่บุคคลประสบเมื่ออยู่ในสถานการณ์ของชีวิต โดยเปรียบเทียบกับที่บุคคลนั้นทำได้กับสิ่งที่คาดหวังว่าบุคคลที่ไม่มีความพิการสามารถทำได้ในสังคม หรือวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น การประกอบอาชีพ การเดินทาง การดูแลบุตร การทำงานบ้าน และการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน เป็นต้น โปรดดู Leonard, M. **Definition of Disability** : the contribution of EU-MHADIE project to the international debate. [online].2006. [cited 2006 July 28]; Retrieved from : URL : www.mhadie.it/getDocument.aspx?FileID=158.

อย่างไรก็ตาม ในความแตกต่างดังกล่าวข้างต้น มนุษย์ทุกคนก็ยังคงมีความเสมอภาค (Equality) ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) และสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ในตัวตนของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิประจำตัว (Inherent) และเป็นสิทธิอันมิอาจโอนให้แก่ผู้ใดได้ (Inalienable) ทั้งนี้ โดยมีสิทธิต่าง ๆ อันได้แก่ สิทธิของพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม และสิทธิทางวัฒนธรรม

สิทธิมนุษยชนของมนุษย์ดังกล่าวจักได้รับการรับรองและคุ้มครองจากรัฐตามกฎหมาย ทั้งที่เป็นกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International Human Rights Law) ดังระบุไว้ในตราสารระหว่างประเทศต่าง ๆ (International Instruments) อาทิ กติการะหว่างประเทศสองฉบับ (International Covenants) ค.ศ.1966 ที่ว่าด้วยสิทธิของพลเมือง สิทธิทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และทางวัฒนธรรม รวมทั้งกฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ โดยบรรดาสหประชาชาติ รวมทั้งสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานต่าง ๆ ข้างต้น ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของ “ประชาธิปไตย” (Democracy) อีกทั้งยังเป็นประกันถึงความเสมอภาคอีกด้วย (OHCHR, n.d. [online]) โดย “หลักความเสมอภาค (Equality) หรือ หลักการห้ามเลือกปฏิบัติ (Non – Discrimination)” อันหมายถึง “การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม” (Unfair Discrimination) กล่าวคือ การปฏิบัติที่แตกต่างกันอันต้องห้ามตามกฎหมาย และ “การเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรม” หมายความว่า การปฏิบัติที่แตกต่างกันแต่มีเหตุผลอันสมควรตามที่กฎหมายกำหนดนั้น (คณะธิปไตย, 2560) ถือเป็นหลักการพื้นฐานสำหรับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีความสัมพันธ์กับสิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพอย่างแนบแน่น กล่าวคือ แม้มนุษย์ในสังคมจะได้รับการรับรองและคุ้มครองในสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายจากรัฐเพียงใดก็ตาม แต่การที่มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น กรณีจึงเป็นการที่ความแตกต่างนั้นได้ก่อให้เกิดข้อจำกัดในการที่จะใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ ซึ่งในการนี้ หลักความเสมอภาคจึงมีบทบาทที่สำคัญในการก่อให้เกิดการรับรองและคุ้มครองให้บุคคลทุกคนได้ใช้สิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายบัญญัติได้อย่างเท่าเทียมกัน (ธนาชัย สุนทรอนันตชัย, ม.ป.ป.)

สำหรับคนพิการ (Persons with Disabilities)² นอกจากการมีสิทธิขั้นมูลฐานต่าง ๆ (Fundamental Rights) ตามกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลอื่นแล้วนั้น คนพิการยังได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ.2006 (Convention on the Right of Persons with Disabilities of 2006) ที่กำหนดให้รัฐภาคีมีพันธกรณีในการเคารพ ตลอดจนคุ้มครองสิทธิอันพึงมีของคนพิการให้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ได้กำหนดให้รัฐกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และการมีกฎหมายเฉพาะสำหรับคนพิการ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 เป็นต้น

² อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ พ.ศ. 2006 ได้ระบุว่า “คนพิการ” (Persons with Disabilities) หมายความว่า บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา หรือทางประสาทสัมผัสในระยะยาว ซึ่งเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับอุปสรรคนานับประการ จะกีดขวางการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพโดยเท่าเทียมกับบุคคลอื่น

คนพิการนั้น สามารถจำแนกลักษณะของความพิการได้เป็น 9 ประเภท ดังนี้

- 1) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- 2) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- 3) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- 4) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือสุขภาพ หรือการเคลื่อนไหว
- 5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
- 6) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดหรือภาษา
- 7) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์
- 8) บุคคลออทิสติก
- 9) บุคคลพิการซ้อน

ในกรณีดังกล่าว แม้คนพิการจะได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ทั้งตามกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายใน แต่ก็ได้ปรากฏความเหลื่อมล้ำ (Inequality) ระหว่างคนพิการและบุคคลอื่น กล่าวคือ คนพิการไม่สามารถเข้าถึง (Access) บริการสาธารณะ (Public Services) และสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐได้อย่างเพียงพอ ทั้งในมิติการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) การจ้างงาน (Employment) การรักษาพยาบาล (Health Care) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเหลื่อมล้ำด้าน การศึกษา (Education) ทั้งนี้ เนื่องจากความพิการของบุคคลดังกล่าว โดยความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หมายความว่า ความแตกต่างในผลลัพธ์ของการศึกษาที่มีได้เกิดจากคุณภาพของการเรียนการสอนเท่านั้น หากแต่เป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ ปัจจัยเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน ปัจจัยทางด้านครอบครัว และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาของคนพิการ (นณริฏ พิศลยบุตร, 2016, [online]) ถือเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญเรื่องหนึ่งในสังคมไทย อันก่อให้เกิดความไม่เสมอภาค และความไม่เป็นธรรมต่อบุคคลได้

สำหรับในบทความนี้ จะจำแนกหัวข้อการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ทางการศึกษาของคนพิการ
2. การศึกษาของคนพิการในบริบททางกฎหมาย
3. ข้อกำหนดตามกฎหมายในสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ : การปฏิบัติตามพันธกรณี และการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย
4. ปัญหาและอุปสรรคที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของคนพิการ
5. สรุปและข้อเสนอแนะ

1. สถานการณ์ทางการศึกษาของคนพิการ

สำหรับสถานการณ์ทางการศึกษาของคนพิการนั้น สามารถจำแนกได้เป็นบริบทสากล และบริบทของประเทศไทย ดังนี้

1.1 คนพิการและการศึกษาในบริบทสากล

กล่าวโดยทั่วไป ได้มีการประมาณการว่า มีผู้คนมากกว่าหนึ่งพันล้านคน หรือ ร้อยละ 10 ถึงร้อยละ 15 ของประชากรทั้งหมดในโลกนั้น มีลักษณะของความพิการ ทั้งนี้ จำนวน 4 ใน 5 ของประชากรดังกล่าวอาศัยอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา (UNESCO, 2015) และในประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่ามีประชากร 16.5 ล้านคนหรือร้อยละ 2.64 มีปัญหาด้านความพิการ โดยคนพิการที่เป็นทั้งเด็ก ผู้หญิง และผู้ชายได้อยู่รวมกันในสังคมโดยมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ได้ปรากฏว่า คนพิการจำนวนมากต้องพบกับ การเลือกปฏิบัติ (discrimination) การกีดกัน (exclusion) การแบ่งแยก (isolation) การกระทำทารุณกรรมต่าง ๆ (abuse) (Office of the High Commissioner for Human Rights, 2010) นอกจากนี้ คนพิการส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และถูกกีดกันจากสังคม มีการจ้างงาน การเข้าถึงบริการสาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งการได้รับการศึกษาที่น้อยมาก (Robert Saba, 2017 [online])

ในด้านการศึกษา ได้มีจำนวนตัวเลขที่ระบุว่า เด็กในระดับชั้นประถมศึกษาทั่วโลกราว หกสิบล้านคน เป็นเด็กพิการ ขณะที่เด็กพิการจำนวนมากถึงหนึ่งร้อยแปดสิบล้านคนไม่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นการศึกษา ดังกล่าว (UNESCO, 2015)

1.2 คนพิการและการศึกษาในบริบทของประเทศไทย

จากการสำรวจความพิการของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเมื่อปีพ.ศ. 2560 พบว่ามีคนพิการทั้งสิ้นจำนวน 3.7 ล้านคน หรือร้อยละ 5.5 ของประชากรทั้งประเทศ จำนวน 67,700,000 คน โดยผู้หญิงมีร้อยละของผู้พิการสูงกว่าผู้ชาย คือ ร้อยละ 5.7 และ 5.2 ตามลำดับ ประชากร

สัณฐานไทยที่เป็นคนพิการมีร้อยละ 5.5 ส่วนประชากรสัณฐานอื่นหรือไม่มีสัณฐานที่มีผู้พิการเพียงร้อยละ 2.1 ส่วนเด็กอายุ 2-17 ปี ที่มีจำนวน 12.8 ล้านคน สามารถระบุเป็น เด็กพิการได้ร้อยละ 0.8 และประชากรอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปจำนวน 53.4 ล้านคน เป็นคนพิการ ร้อยละ 6.7 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) นอกจากนี้ ยังได้ ปรากฏข้อมูลคนพิการจากรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย จัดทำโดยกรมส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ระบุถึงจำนวนคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการจนถึงวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2562 มีจำนวนรวม 2,038,929 คน คิดเป็นร้อยละ 3.07 ของประชากรทั้งประเทศ จำแนกเป็น คนพิการเพศหญิง 974,173 คน คิดเป็นร้อยละ 47.78 และคนพิการเพศชายจำนวน 1,064,756 คน คิดเป็น ร้อยละ 52.22 (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2562 [ออนไลน์])

ในประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวกับคนพิการในประเทศไทยนั้น จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ชำต้นพบว่าจากประชากรในวัยเรียนอายุ 5-24 ปี จำนวน 17.4 ล้านคนนั้น เป็นบุคคลที่มีลักษณะพิการ 2.6 แสนคน คิดเป็นร้อยละ 1.5 และเมื่อพิจารณาถึงการเข้าถึงการศึกษาของประชากรในวัยเรียนดังกล่าว พบว่ามีความ เหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างคนพิการและคนที่ไม่มีความพิการ กล่าวคือ คนพิการเพียง 1 ใน 3 ที่ยังคงเรียน หนังสือ ขณะที่คนที่ไม่พิการจำนวน 2 ใน 3 อยู่ในระหว่างการศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้ง ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญาหรือสูงกว่า นอกจากนี้ หากจำกัดเฉพาะเด็กพิการอายุ 5-17 ปี ที่มีจำนวน 1.3 แสนคน มีจำนวน ร้อยละ 37.8 ที่ไม่ได้อยู่ในระหว่างการศึกษา ส่วนกลุ่มที่กำลังเรียนมีร้อยละ 62.2 โดยเข้า เรียนในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาสำหรับนักเรียนปกติร้อยละ 48.8 รองลงมาคือ โรงเรียนหรือสถาบันเฉพาะ ความพิการสำหรับคนพิการแต่ละประเภท ร้อยละ 9.7 และโรงเรียนหรือสถานศึกษาชุมชน ร้อยละ 1.8 ส่วนประเภทอื่น ๆ มีคนพิการเข้าศึกษาน้อยกว่าร้อยละ 1.0

สำหรับเหตุผลของเด็กพิการที่ไม่ได้รับการศึกษา พบว่า นอกจากการป่วยหรือพิการจนไม่สามารถเรียนได้ ของทั้งเด็กพิการหญิงและชาย ร้อยละ 58.1 และ 69.6 ตามลำดับ การสำเร็จการศึกษาของเด็กหญิงร้อยละ 29.1 และปัญหาทางความประพฤติของเด็กพิการชาย ร้อยละ 8.8 แล้วนั้น ยังได้ปรากฏเหตุผลของการที่โรงเรียน อยู่ไกลหรือการคมนาคมไม่สะดวก ร้อยละ 6.7 รวมทั้งการไม่มีโรงเรียนพิเศษสำหรับคนพิการ ร้อยละ 2.4 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562)

ในส่วนของรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย จัดทำโดยกรมส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ ได้รายงานถึงสถานการณ์ทางการศึกษาของคนพิการ ณ วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2562 โดย ระบุว่าคนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษามีจำนวน 82,122 คน คิดเป็นร้อยละ 4.03 ของคนพิการที่มีบัตรประจำตัว คนพิการ จำแนกเป็นคนพิการที่มีอายุไม่ถึงเกณฑ์ที่จะเรียน จำนวน 5,102 คน คิดเป็นร้อยละ 6.21 ของคนพิการ ที่ไม่ได้รับการศึกษา และคนพิการที่อายุถึงเกณฑ์แต่ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 77,020 คน คิดเป็นร้อยละ 93.79 ของคนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษา สำหรับคนพิการที่ได้รับการศึกษามีจำนวน 1,956,807 คน คิดเป็นร้อยละ 95.97 ของคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ จำแนกเป็นระดับประถมศึกษา จำนวน 1,219,429 คน คิดเป็นร้อยละ 62.32 ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 156,774 คน คิดเป็นร้อยละ 8.01 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช/ปวส/ปวท) จำนวน 31,794 คน คิดเป็นร้อยละ 1.62 ระดับอนุปริญญาจำนวน 659 คน คิดเป็นร้อยละ 0.03 ระดับปริญญาตรีจำนวน 3,819 คน คิดเป็นร้อยละ 0.20 ระดับสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 3,519 คน คิดเป็น ร้อยละ 0.18 และการศึกษา นอกกระบบและอื่นๆ จำนวน 540,813 คน คิดเป็นร้อยละ 27.64 (กรมส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2562 [ออนไลน์])

2. การศึกษาของคนพิการในบริบททางกฎหมาย

บรรดาสหิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพของคนพิการนั้น หากกล่าวจำเพาะในบริบทด้าน สิทธิทางการศึกษา (Right to Education) กรณีสามารถพบได้จากกฎหมายต่าง ๆ ที่ได้กำหนดรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้ดังนี้

2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของคนพิการตามกฎหมายระหว่างประเทศ

2.1.1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ.1966 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights of 1966) ข้อ 13 ได้กำหนดถึงสิทธิทางการศึกษาของทุกคน โดยระบุถึงสิทธิดังกล่าวทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ระบบโรงเรียน ระบบทุนการศึกษา เสรีภาพของปัจเจกชน และองค์กรในการจัดตั้งสถาบันการศึกษา รวมทั้งการศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมของเด็ก

2.1.2) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989 (Convention on the Rights of the Child of 1989) อนุสัญญานี้ ถือว่าสิทธิทางการศึกษานั้น จัดเป็นสิทธิเด็กที่มีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้ โดยได้บัญญัติไว้ในข้อ 28 – 30 สำหรับเด็กพิการ ได้กำหนดถึงสิทธิทางการศึกษาเป็นการเฉพาะ โดยข้อ 23 (3) ได้ระบุให้รัฐภาคีจกส่งเสริมและให้ประกันถึงความช่วยเหลือที่ครอบคลุมทั้งเด็กพิการในการเข้าถึงอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนการได้รับการศึกษา และการฝึกอบรม

2.1.3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ.2006 (Convention on the Rights of Persons with Disabilities of 2006) จัดเป็นกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ให้หลักประกันในสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของคนพิการ รวมทั้งสิทธิทางการศึกษา โดยข้อ 24 ได้กำหนดถึงสิทธิทางการศึกษาของคนพิการในลักษณะการทำให้สิทธิดังกล่าวเป็นจริงในทางปฏิบัติ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ (discrimination) และบนพื้นฐานของโอกาสแห่งความเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ ได้ระบุถึงระบบการศึกษาต่างๆ กล่าวคือ ระบบการศึกษาการเรียนรวม (inclusive education system) ระบบการศึกษาทั่วไป (general education system) โดยในส่วนของเด็กพิการ ให้ได้รับการศึกษาฟรีในการศึกษาภาคบังคับในระดับประถมศึกษา (compulsory primary education) และการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (secondary education) นอกจากนี้ อนุสัญญายังได้บัญญัติถึงสิทธิของเด็กพิการ ทั้งที่เป็นเด็กพิการทางสายตา (blind) พิการทางหู (deaf) หรือที่พิการซ้ำซ้อนทั้งสองประเภทที่จกได้รับการศึกษาด้วยเช่นเดียวกัน

2.1.4) อนุสัญญาว่าด้วย การต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางการศึกษา ค.ศ.1960 (The UNESCO Convention against Discrimination in Education of 1960) อนุสัญญานี้ถือเป็นตราสารระหว่างประเทศ (international instrument) ฉบับแรกที่วางองค์ประกอบหลักต่าง ๆ ของสิทธิทางการศึกษา โดยกำหนดห้ามการเลือกปฏิบัติทางการศึกษา และการแสดงถึงหลักความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา (principle of equality of educational opportunities) นอกจากนี้ ยังได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับรัฐภาคีในการกำหนด หรือพัฒนา และนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา และการขยายสิทธิทางการศึกษาสำหรับบุคคลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมทั้งจัดระบบการศึกษาทุกระดับโดยไม่เลือกปฏิบัติสำหรับการเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะของกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาส อันรวมทั้งคนพิการ

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของคนพิการในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย ได้เข้าเป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ. 2006

ซึ่งมีผลให้ประเทศไทยต้องผูกพันหรือมีพันธกรณีในอันที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติต่างๆ ในอนุสัญญา โดยมีนัยที่สำคัญว่าประเทศไทยต้องตระหนักว่าการเลือกปฏิบัติต่อ คนพิการจักรกระทำมิได้ หากแต่จำต้องเคารพ รับรองและคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของคนพิการในลักษณะเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ รวมทั้งสิทธิทางการศึกษาด้วย

นอกจากนี้ ในเรื่องสิทธิทางการศึกษา ประเทศไทยยังได้มีกฎหมายต่าง ๆ ที่รับรองและคุ้มครองสิทธิของคนพิการและเด็กพิการ ดังสามารถพิจารณาได้ดังนี้

2.2.1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ก. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ระบุอย่างชัดเจนในสิทธิทางการศึกษาของคนพิการไว้ในมาตรา 49 โดยบัญญัติถึงสิทธิของคนพิการที่จักได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

ข. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้รับรองโดยทั่วไปถึงสิทธิของคนพิการเช่นเดียวกับบุคคลอื่น โดยระบุให้ความคุ้มครองในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลในมาตรา 4 นอกจากนี้ ยังได้บัญญัติอีกว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งในมาตรา 27 ได้มี การกำหนดห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่มีความแตกต่างกันด้วยเหตุแห่งความพิการ ทั้งนี้ โดยให้รัฐกำหนดมาตรการเพื่อขจัดอุปสรรค หรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการ

สำหรับในด้านการศึกษาของคนพิการ รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวไม่ได้มีบทบัญญัติรับรอง สิทธิไว้ หากแต่ได้กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไป หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ โดยมาตรา 54 บัญญัติว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคน ซึ่งรวมทั้งเด็กพิการได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

2.2.2) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติเฉพาะถึงการจัดการศึกษา และการศึกษาของคนพิการ กล่าวคือ การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยรัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการรับรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ ต้องให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการให้จัดตั้งแต่แรกเกิด หรือแรกพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา”

2.2.3) พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ได้มีบทบัญญัติอันเป็นสาระสำคัญที่ว่าด้วยสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ กล่าวคือ คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีสิทธิที่จะเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบ และรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น รวมทั้งสิทธิได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกัน

คุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคลด้วย

3. ข้อกำหนดตามกฎหมายในสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ : การปฏิบัติตามพันธกรณี และการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย

ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ.2006 ดังนั้น จักต้องมีพันธกรณีในอันที่จักต้องดำเนินการให้เป็นไปตามอนุสัญญา ตลอดจนการที่ประเทศไทยได้มีกฎหมายภายในในการรับรองและคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ ซึ่งหน่วยงานและเจ้าหน้าที่จักต้องบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย กรณีสามารถพิจารณาได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ข้อกำหนดตามกฎหมายระหว่างประเทศในสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ

ตามประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ. 2006 ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของคนพิการ รวมทั้งสิทธิทางการศึกษา การที่อนุสัญญากำหนดในข้อ 24 ให้รัฐภาคีดำเนินการโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และให้อยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน หรืออีกนัยหนึ่ง เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษานั้นเอง ทั้งนี้ ด้ระบุถึงระบบการศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งให้เด็กพิการได้รับการศึกษาฟรีในการศึกษาภาคบังคับนั้น

ในเรื่องดังกล่าว หากพิจารณาถึงการปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศไทยในอนุสัญญาข้างต้น รายงานของประเทศไทยที่เสนอต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Committee on the Rights of Persons with Disabilities) เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ. 2012 ได้แสดงถึงการปฏิบัติตามพันธกรณีในข้อ 24 ดังนี้

1) ในปี ค.ศ. 2007 ได้มีเด็กพิการสำเร็จการศึกษาสำเร็จการศึกษาระดับอนุบาล ร้อยละ 59.7 ระดับประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษา รวม ร้อยละ 16.2 และระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 1 ทั้งนี้ จากจำนวนผู้ที่มีอายุ 5 ปีขึ้นไปรวมจำนวน 1.9 ล้านคน

2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีบทบัญญัติที่ยืนยันถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ กล่าวคือ มาตรา 49 ได้ระบุดังนี้ “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”

3) พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้ระบุถึงการที่คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา กล่าวคือ สิทธิในความช่วยเหลือทางเทคโนโลยี อุปกรณ์พิเศษ และบริการอื่น ๆ ตามความจำเป็นพิเศษของคนพิการที่ได้ระบุไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualised Education Programme - IEPs) รวมทั้งการที่คนพิการสามารถตัดสินใจในการเลือกศึกษาได้เองตามความสนใจ ความถนัด ความเชี่ยวชาญ และความรู้ความสามารถ และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จักต้องพัฒนาแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อนักเรียนพิการ

4) ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยนั้น ได้มีบรรดาโรงเรียนในอำเภอ และสถาบันการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาให้คนพิการ กล่าวคือ โรงเรียนเฉพาะความพิการ 43 โรง ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดจำนวน 76 แห่ง โรงเรียนเรียนรวม (Inclusive Education Schools) 13,786 โรง รวมทั้งวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จำนวน 100 แห่ง นอกจากนี้ เด็กพิการที่อยู่ในความดูแลของกรมพัฒนาและสวัสดิการสังคม ก็มีโอกาสเข้าศึกษาในโรงเรียนปกติตลอดจนโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งกรุงเทพมหานครก็ได้มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับเด็กพิการ ประมาณการว่า มีโรงเรียนเรียนรวมสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวนถึง 100 โรง

5) ภายได้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีคนพิการที่ได้รับการศึกษาระหว่าง พ.ศ. 2550 - 2552 จำนวนทั้งสิ้น 513,459 คน จำแนกได้ดังนี้

- เด็กพิการ จำนวน 440,753 คน คิดเป็นร้อยละ 85.8 ได้รับการทางการศึกษาพิเศษจากศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด 76 แห่ง โรงเรียนการศึกษาพิเศษ 43 โรง และโรงเรียนที่จัดการศึกษาเรียนรวมจำนวน 13,786 โรง

- เด็กออทิสติกที่มีอาการรุนแรงจำนวน 1,600 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ได้รับการศึกษาในห้องพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม

- เด็กพิการ จำนวน 1,670 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ได้รับการฝึกวิชาชีพศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษา

- เด็กพิการ จำนวน 1,953 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ได้เข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา

- เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 136,260 คน คิดเป็นร้อยละ 26.3 ในโรงเรียนเรียนรวมจำนวน 9,800 โรงได้รับการศึกษาโดยความร่วมมือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ

- มหาวิทยาลัย จำนวน 100 แห่งได้กำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (Disability Support Services : DSS Centre) (UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities, 2015)

3.2 ข้อกำหนดตามกฎหมายต่าง ๆ ในสิทธิทางการศึกษาของคนพิการกฎหมายของประเทศไทย

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานการบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบในการจัดทำแผนการศึกษาสำหรับคนพิการ สำหรับผลการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ในรอบปี พ.ศ. 2555 – 2559 มีดังนี้

3.2.1) ด้านปริมาณ

จำนวนคนพิการได้รับการศึกษาในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยเฉพาะระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ส่งผลให้คนพิการมีงานทำเพิ่มมากขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ องค์กรเอกชนด้านคนพิการ และเครือข่ายมีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนพิการ

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทางกายภาพของนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการ มีพัฒนาการในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในระดับการศึกษาที่เป็นการให้บริการช่วยเหลือระยะเริ่มแรก การเตรียมความพร้อม และการประสานส่งต่อมีรูปแบบวิธีการพัฒนาคนพิการในวัยเรียนเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยกระบวนการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualised Education Programme-IEPs) และแผนการสอนรายบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) ตลอดจนการจัดทำแผนการให้บริการช่วงเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล (Individualised Transition Plan - ITP) รวมทั้งระบบการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามระบบคู่มือการศึกษา

ด้านการบริหารจัดการ มีการดำเนินงานจัดทำระบบที่สำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ ระบบการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ระบบการพัฒนาสถานศึกษาที่จัดการเรียนรวม จัดวางระบบและพัฒนาเครือข่ายการกระจายสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เด็กพิการเรียนรวม และระบบการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นตามประเภทความพิการ

3.2.2) ด้านคุณภาพ

คนพิการได้รับการคัดกรอง การฟื้นฟูสมรรถภาพ และได้รับการให้บริการช่วยเหลือระยะเริ่มแรกผ่านหน่วยงานต่าง ๆ มีการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายทั้งในระบบ นอกโรงเรียน ตามอัธยาศัย และการศึกษาทางเลือก โดยเฉพาะศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับ

บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นในรูปแบบการเรียนรู้รวม ได้กระจายในทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อรองรับคนพิการทุกคนให้ได้รับสิทธิและโอกาสในการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน และได้มีโอกาสเรียนรวมกันกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียนใกล้บ้าน

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ ตลอดจนการส่งเสริมการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี และมีสถานประกอบการที่รับคนพิการเข้าฝึกงานตามกฎหมายทวิภาคี โดยคนพิการจะมีรายได้ตลอดเวลาที่เข้าฝึกงานในสถานประกอบการ

ในส่วนของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ได้มีการพัฒนาให้มียุทธศาสตร์ความรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้อย่างมีคุณภาพ รวมทั้งมีการพัฒนาสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้สำหรับคนพิการให้มีสภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง เสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน การสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (Disability Support Services : DSS Centre) ตลอดจนสนับสนุนการเรียนการสอน บริการทางเทคโนโลยี พร้อมทั้งพัฒนาการผลิตสื่อให้กับครูผู้สอนคนพิการเพื่อนำไปจัดกระบวนการเรียนการสอนคนพิการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยการพัฒนากลไกการประสานงานเครือข่ายในการจัดการศึกษาสำหรับ คนพิการทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2560)

4. ปัญหาและอุปสรรคที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของคนพิการ

ในประเทศไทยนั้น ได้ปรากฏปัญหาและอุปสรรคที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของคนพิการ ดังนี้

4.1 ปัญหาการรับรองสิทธิทางการศึกษาในกฎหมาย

เมื่อพิจารณาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยทั่วไปนั้น แม้กฎหมายจะได้บัญญัติรับรองถึงสิทธิมนุษยชน ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพของคนพิการในลักษณะความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 และ 27 แต่ปรากฏว่า รัฐธรรมนูญไม่ได้มีบัญญัติที่เกี่ยวกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการไว้โดยตรงในลักษณะที่ชัดเจนเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 หากแต่ได้กำหนดไว้ในลักษณะทั่วไปในหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ โดยมาตรา 54 บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคน ซึ่งรวมทั้งเด็กพิการได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย จากการศึกษา พบว่า ในการยกร่างรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้ตัดสิทธิของประชาชน แต่ในทางกลับกันเป็นการเพิ่มสิทธิ โดยเฉพาะสิทธิประโยชน์ทางด้านสาธารณสุข ส่วนการที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงหน้าที่ของรัฐ ก็เพื่อต้องการให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากรัฐอย่างแท้จริง ซึ่งการกำหนดไว้เป็นสิทธิของประชาชนมักจะไม่ได้เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ การกำหนดไว้เป็นหน้าที่ของรัฐจึงเป็นบทบัญญัติที่มีสภาพบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติ (วิชาญ ทราญอ่อน, 2560) กรณีจึงเกิดข้อพิจารณาว่า การที่รัฐธรรมนูญไม่ได้มีบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการไว้อย่างชัดเจน บุคคลดังกล่าวอาจเกิดความยากลำบากในการกล่าวอ้างสิทธิของตนตามรัฐธรรมนูญ ในการเข้าถึงบริการสาธารณะโดยเฉพาะในกรณีที่จะได้รับการศึกษา ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ อันก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้

4.2 ปัญหาการเข้าถึงการศึกษาในสถานศึกษา

เด็กพิการจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ ดังสามารถพิจารณาได้จากกรณีของประมาณการที่ว่า มีคนพิการในประเทศไทยจำนวน 3.7 ล้านคน โดยเป็นเด็กพิการที่มีอายุ 2-17 ปี จำนวน 12.8 ล้านคน ทั้งนี้ จากสถิติจากสำนักงานสถิติแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. 2560 และยังได้ระบุอีกว่ามีเด็กพิการในวัยเรียนที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาสูงถึง 1.3 แสนคน สำหรับตัวเลขของภาครัฐ ดังตัวอย่างเช่น กระทรวงศึกษาธิการ ระบุว่าในปี พ.ศ. 2554 หน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัด สามารถให้บริการการศึกษาในทุกระบบ และทุกระดับ จำนวนทั้งสิ้น 341,947 คน ขณะที่ภาคเอกชนได้ระบุว่าตัวเลขของเด็กพิการที่เข้าถึงระบบการศึกษามีไม่ถึงครึ่งของจำนวนเด็กพิการทั้งหมด ในกรณีดังกล่าว แม้ในเชิงสถิติตัวเลขจะไม่ตรงกัน แต่เมื่อนำตัวเลขของภาครัฐซึ่งเป็นจำนวนเด็กที่ได้รับการศึกษา และตัวเลขของภาคเอกชนมาเทียบกัน ก็ยังพบได้ว่า เด็กพิการที่เข้าถึงระบบการศึกษามีจำนวนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนเด็กพิการทั้งหมด (กฤษฎา ศุภวรรณกุล, 2556 [ออนไลน์])

นอกจากนี้ การที่คนพิการไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษา เนื่องจากได้ปรากฏมีการเลือกปฏิบัติ กล่าวคือ ลักษณะความพิการของเด็กนั้นมีความหลากหลาย ส่งผลให้โรงเรียนเรียนรวม (Inclusive school) ที่มีที่นั่งเหล่านั้นสามารถรับเด็กพิการได้เพียงแห่งละ 3 – 4 คน และ บางโรงเรียนก็ไม่สามารถรับนักเรียนที่เป็นคนพิการได้ (*เส้นทางการศึกษาเด็กพิการ ทฤษฎี การปฏิบัติ*, 2559 [ออนไลน์])

ในกรณีดังกล่าว การที่คนพิการไม่สามารถเข้าศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ นั้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากปัจจัยของบุคคล กล่าวคือ มีเพียงคนพิการกลุ่มหนึ่งที่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับชั้นเดียวกันที่คนพิการที่เหลือส่วนใหญ่ในสังคมไม่สามารถที่จะใช้สิทธิในทางกฎหมายที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองในการเข้าถึงการศึกษาได้ นอกจากนี้ การที่สถานศึกษาปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา กฎหมาย อันได้แก่พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติในมาตรา 8 ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมทางกฎหมาย

4.3 ปัญหาการเข้าถึงในสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาของคนพิการ

ตามที่ได้มีกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550 ออกตามความในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 กรณีได้เกิดประเด็นปัญหา กล่าวคือ คนพิการยังได้รับอุปกรณ์ทางการศึกษาไม่ครบถ้วน และไม่ตรงตามความต้องการจำเป็นพิเศษ นอกจากนี้ ในเรื่องการยืมสิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อทางการศึกษา ซึ่งอุปกรณ์ดังกล่าวมีราคาสูง ทั้งนี้ การขอยืมใช้จึงต้องจัดให้มีบุคคลค้ำประกัน ทำให้คนพิการไม่สามารถยืมอุปกรณ์เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาได้ ทำให้อุปกรณ์ต่าง ๆ ค้างอยู่ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษทั่วประเทศเป็นจำนวนมาก (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2016 [ออนไลน์]) และในประการสำคัญ ได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการเรียนการสอนของคนพิการ

ในกรณีดังกล่าว ถือว่าเป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขในการยืม สิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อทางการศึกษา อันกระทบต่อสิทธิของคนพิการที่ไม่อาจเข้าถึงการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวเพื่อการศึกษาของตนได้ นอกจากนี้ การที่คนพิการไม่มี หรือได้รับอุปกรณ์ทางการศึกษาไม่ครบถ้วน และไม่ตรงตามความต้องการจำเป็นพิเศษ กรณีย่อมกระทบต่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของเด็กพิการ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เช่นเดียวกับคนพิการอื่น ๆ ที่มีความพร้อมในอุปกรณ์ทางการศึกษามากกว่า อันจัดเป็นความเหลื่อมล้ำ

ทางการศึกษา โดยเฉพาะในประเด็นความแตกต่างในผลลัพธ์ของการศึกษาที่เกิดจากปัจจัยเฉพาะของคนพิการแต่ละคน

4.4 ปัญหาการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ

แม้ว่าพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 จะได้มีบทบัญญัติทั้งบทนิยามและมาตราต่าง ๆ ระบุถึงศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ ภาคประชาชน แต่เนื่องจากคณะกรรมการการศึกษาทำให้เห็นว่า พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในการรับรองการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการที่ได้มาตรฐาน และได้รับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐ ทั้งนี้ ตามมาตรา 7 ของกฎหมายดังกล่าว ทำให้นับถึงปัจจุบันยังมิได้มีศูนย์ดังกล่าวเกิดขึ้นเลย

ในเรื่องดังกล่าวข้างต้น ศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ ภาคประชาชนนั้น ถือเป็นกลไกสำคัญที่ออกแบบมาเพื่อเติมเต็มช่องว่างของระบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากสถานศึกษาเฉพาะความพิการมีจำนวนไม่เพียงพอ และไม่อาจสร้างเพิ่มเติมได้ อีกทั้งกรณีไม่เป็นไปตามกระแสของสากลที่เน้นถึงการเรียนร่วม ประกอบกับสถานศึกษาที่จัดการเรียนร่วมนั้นยังขาดปัจจัยในการสนับสนุน ทำให้คนพิการไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละคน รวมทั้งยังมีความพิการที่ถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าเรียนในสถานศึกษาอีกหลายแห่ง โดยเฉพาะสถานศึกษาภายในชุมชนที่คนพิการอาศัยอยู่ เนื่องจากความไม่พร้อมของสถานศึกษาดังกล่าว (คณะกรรมการสิทธิการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2559)

ดังนั้น กฎหมายที่ว่าด้วยการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการฉบับนี้จึงได้ปรากฏช่องว่างทางกฎหมายในเรื่องศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ ภาคประชาชนดังกล่าว กรณียอมส่งกระทบโดยตรงต่อสิทธิในการได้รับการศึกษาของคนพิการ ทั้งคนพิการที่ขาดโอกาสในการศึกษา และคนพิการที่ถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าเรียนในสถานศึกษาต่างๆ โดยบุคคลดังกล่าวอาจได้รับการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ ภาคประชาชนในลักษณะทางเลือกได้ การที่รัฐไม่สามารถสนับสนุนหรือส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาและสนับสนุนคนพิการในระบบการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกระดับ และทุกประเภท เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้จากการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพแล้วนั้น กรณียอมถือเป็นการเลื่อมล้ำทางการศึกษาในสิทธิทางการศึกษาของคนพิการระหว่างบุคคลที่ไม่สามารถเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่อยู่ในระบบการศึกษา และคนพิการที่ได้รับการศึกษาในสถานศึกษาข้างต้น

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

คนพิการในสังคมไทย ในทางหนึ่งนั้น จักได้รับการรับรองและคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาทั้งจากกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ. 2006 และกฎหมายต่าง ๆ ของประเทศไทย อันได้แก่ รัฐธรรมนูญ และกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งล้วนแต่เป็นกลไกที่สำคัญเพื่อเป็นประกันในอันที่จะก่อให้เกิดความเสมอภาคในการศึกษาของบุคคลต่าง ๆ ตลอดจนการที่ประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีในสิทธิทางการศึกษาของคนพิการที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาดังกล่าว และการบังคับใช้กฎหมายภายในโดยการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อการศึกษาของคนพิการ อย่างไรก็ตามในอีกทางหนึ่ง กรณีได้ปรากฏความเลื่อมล้ำทางการศึกษา กล่าวคือ การที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่ได้มีบทบัญญัติโดยตรงในการรับรองถึงสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ การที่คนพิการไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะทางการศึกษาตามความจำเป็นพิเศษของตนได้ รวมทั้งการพบข้อจำกัดในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาของรัฐได้อย่าง

เพียงพอ และการขาดกลไกที่สำคัญ อาทิ ศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ ภาคประชาชนในการให้ความช่วยเหลือ และ/หรือช่วยพัฒนาในด้านการศึกษาของคนพิการได้นี้ ซึ่งจากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อทั้ง คนพิการและครอบครัว ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีดังกล่าว ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง ควรที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจักให้ความสนใจ เพื่อการรับรอง และคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ ทั้งนี้ ผู้เขียนได้จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการดังกล่าวข้างต้น โดยมี รายละเอียดต่างๆ ดังนี้

1. การแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาคในสิทธิทางการศึกษา อันได้แก่

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยแก้ไขเพิ่มเติมให้มีบทบัญญัติที่รับรองถึง สิทธิทางการศึกษาของคนพิการ ดังนี้

“บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

คนพิการ ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง และการสนับสนุนจากรัฐเพื่อการศึกษาโดยทัดเทียมกับ บุคคลอื่น”

1.2 พระราชบัญญัติ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 เห็นควรแก้ไขบทบัญญัติ มาตรา 12 ให้อำนาจคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เฉพาะ ความพิการ และกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550 กฎกระทรวง ให้ยกเลิกความในข้อ 12 ที่กำหนดให้คนพิการหรือผู้ปกครองจักต้องทำสัญญาค้ำประกันในกรณีการขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวก หรือ สื่อทางการศึกษา

2. การเข้าร่วมเป็นภาคีในกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ด้วยประเทศไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการเลือกปฏิบัติในสิทธิ ทางการศึกษา ค.ศ. 1960 ซึ่งเป็นตราสารระหว่างประเทศที่สำคัญอีกฉบับหนึ่งอันได้กำหนดถึงองค์ประกอบ ของหลักต่าง ๆ ในสิทธิทางการศึกษา โดยห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติทางการศึกษา และการระบุถึงหลักความ เสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ดังนั้น ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนจักต้อง ร่วมมือกันสนับสนุนให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อรับรอง และคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาของคนพิการ อีกทั้ง จักได้เป็นการพัฒนากฎหมายมนุษยชนระหว่างประเทศของ ประเทศไทยอีกโสดหนึ่ง

3. การจัดทำข้อมูลระบบ สถิติ ข้อมูลต่างของจำนวนผู้พิการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานั้น ถือเป็น องค์ประกอบหลักในการพิจารณาได้ถึงระดับของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของคนพิการ ทั้งในด้านการเข้าถึง การศึกษา และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ซึ่งปรากฏว่า จำนวนของคนพิการของแต่ละหน่วยงานยังมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวิธีการจัดเก็บ และการคัดกรอง ความพิการแต่ละประเภท ดังนั้น จึงควรที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจักต้องร่วมมือกันจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ถึงจำนวนคนพิการทั้งบุคคลที่ได้รับ และไม่ได้รับการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง หรือใกล้เคียงกับ ความเป็นจริงมากที่สุด

4. หาแนวทางการขจัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากการที่คนพิการส่วนใหญ่ในสังคมไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ด้วยเหตุต่าง ๆ รวมทั้งการที่สถานศึกษาปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษานั้น กรณีจึงย่อมต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาชน รวมทั้งการประสานงานระหว่างประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้ โดยการระดมทรัพยากรต่าง ๆ การจัดตั้งกองทุน การนำความรู้ และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการบริหาร การจัดการ และการดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ การเสริมสร้างทัศนคติ ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในสิทธิของคนพิการ และหน้าที่ของหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ต่างๆ ในการจัดการศึกษา และการให้คนพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาตามสมควร และทั่วถึง โดยยึดถือความเสมอภาคเป็นหลักในการดำเนินการ

5. การปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายโดยเคร่งครัด โดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องบังคับการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 จำต้องดำเนินการให้คนพิการเข้าถึงระบบการศึกษาให้มากขึ้น ทั้งการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยเป็นคนพิการตั้งแต่แรกเกิด หรือเมื่อพบความพิการจนตลอดชีวิต รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษา ตลอดจนการจัดระบบการศึกษาให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่นตามความจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท และของแต่ละบุคคล การประสานความร่วมมือระหว่างกาให้บริการทางการแพทย์ และการศึกษา โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีลักษณะของความพิการในระดับรุนแรงจนไม่สามารถเดินทางไปสถานศึกษาได้ นอกจากนี้ หน่วยงานทางการศึกษาอาจจัดการให้บริการการศึกษาทั้งการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

จากบทความกฎหมายและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของคนพิการในสังคมไทยดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กรณีเป็นเรื่องปัญหาที่เกี่ยวกับบทบัญญัติต่าง ๆ ของกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการศึกษาของคนพิการในประเทศไทย รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานตลอดจนเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ อันส่งผลกระทบต่อคนพิการในสิทธิทางการศึกษา ทั้งในการรับรอง และคุ้มครองสิทธิดังกล่าว ดังนั้น จึงควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ รัฐสภา จะได้ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้อง และรองรับถึงสิทธิของคนพิการทางด้านการศึกษา รวมทั้งกระทรวงการต่างประเทศในการพิจารณาถึงการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการเลือกปฏิบัติในสิทธิทางการศึกษา ค.ศ. 1960 และการที่หน่วยงาน เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะได้นำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อการรับรอง และคุ้มครองสิทธิของคนพิการในด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล. 2556. **สลดเด็กพิการกว่า 4 แสนคนไม่ได้เข้าร.ร. “กฎหมาย-นโยบายดีแต่รัฐสอบปฏิบัติตก**. สืบค้นจาก <https://www.tcijthai.com/tcijthai/view.php?ids=2982>

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. 2562. **รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย**. สืบค้นจาก <https://www.dep.go.th/uploads/Documents/ee42615a-b418-4e9d-8a096c44ab710ae4สถานการณ์คนพิการ%20มิ.ย.62.pdf>

คณาธิป ทรงรวีวงศ์ และคณะ. 2560, **รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง กฎหมายว่าด้วยความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

- ธนาชัย สุนทรอนันตชัย. ม.ป.ป.. *หลักความเสมอภาคกับการจัดบริการสาธารณะให้กับคนพิการในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/lawhcu/article../114289>
- ณณริฏ พิศลยบุตร. (2016). *ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย : ข้อสรุปจากผลการสอบปีเข้า PISA*. สืบค้นจาก <https://www.pier.or.th> >abridged=ค...
- วิชาญ ทรายอ่อน. (2560). *การรับรองสิทธิของคนพิการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สืบค้นจาก <https://www.parliament.go.th>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจความพิการ พ.ศ. 2560*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2560). *แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564) กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร. (2559). *รายงานผลการพิจารณาการศึกษา เรื่อง “การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการ” เล่มที่ 1 ด้านกฎหมาย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2016). *ข้อเสนอแนะการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการ*. สืบค้นจาก https://www.nepr56.dep.go.th/index.php/news/news_detail/98 *เส้นทางการศึกษาเด็กพิการ ทฤษฎี การปฏิบัติ : สองเส้นทางที่ไม่เคยบรรจบกัน. (2559)*. สืบค้นจาก <https://www.bluerollingdot.org/articles/scoop/252>

ภาษาอังกฤษ

- Office of the High Commissioner for Human Rights. (2010). *Monitoring the Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. New York and Geneva : United Nations.
- OHCHR. (n.d.). *Rule of Law – Democracy and Human Rights*. Retrieved from <https://www.ohchr.org/EN/Issues/RuleOfLaw/Pages/Democracy.aspx>
- Leonard, M. (2006). *Definition of Disability : the contribution of EU-MHADIE project to the international debate*. Retrieved from <https://www.mhadie.it/getDocument.aspx?FileID=158>.
- Robert Saba. (2017). *Around the globe, peoples with disabilities face unseen discrimination*. We must do better. Retrieved from <https://www.Theconversation.com/around-the-globe-people-with-disabilities-face-unseen-discrimination-we-must-do-better-70235>
- UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities. (2015). *Consideration of reports submitted by States parties under articles 35 of the Convention : Convention on the Rights of Persons with Disabilities : initial reports of States parties due in 2010 : Thailand, 30 January 2015, CPRD/C/THA/1*. Retrieved from <https://www.refworld.org/docid/57038cc84html>
- UNESCO. (2015). *Implementing Inclusive Education to meet Educational Needs of Persons with Disabilities*. Paris : UNESCO.